

N:o 41.

Af Herr A. Bokström: Om upphäfvande af i kommunallagarna stadgade hinder för vissa embets- och tjänstemän att bekläda en del kommunala förtroende-befattningar.

Med hänsigt till embets- eller tjänstemanna-ställning må, enligt § 41 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, landshöfding, domhafvande i orten, kronofogde, länsman, folkskollärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjent, som i och för sin befattning är inför kommunalnämnd redovisning skyldig, icke vara ledamot af sådan nämnd, enligt § 29 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse i stad, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, magistratspersoner, tjänstemän och betjente vid magistraten, allmän åklagare äfvensom de tjänstemän och betjente, hvilka äro vid stadens drätsel eller andra dess förvaltande verk anställda och för sin befattning redo skyldige, och, enligt § 8 i Kongl. förordningen om landsting, landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, kronofogde, länsman och allmän åklagare samt landstingets egna tjänstemän och betjente icke vara landstingsmän.

Vid behandling af en vid 1878 års riksdag väckt motion om upphäfvande af det förhinder, som sålunda är stadgadt för att en del embets- och tjänstemän må innehafva vissa kommunala förtroendeuppdrag, har Lag-Ütskottet i sitt afstyrkande utlåtande påpekat, att såvidt ifrågasvarande undantagsstadganden varit föranledda af fruktan, att det öfvervägande inflytande, bemälda embets- och tjänstemän under tiden före kommunallagarnes tillkomst i allmänhet inom kommunerna utöfvade, skulle fortfarande af dem bibehållas och menligt inverka på den kommunala andans fria utveckling, en sådan fruktan ej numera kan utgöra hinder för upphäfvande af samma stadganden. Det oaktadt har Ütskottet

varit förhindradt att förorda ett upphäfvande af dessa stadganden, och har dertill följande skäl blifvit uppgifne:

1:o) att det icke i allmänhet synes lämpligt, att embets- och tjänstemän, hvilka hafva att i sådan egenskap underställningsvis eller i besvärsväg pröfva de kommunala myndigheternas åtgärder och beslut eller desamma till verkställighet befordra, sjelfva i egenskap af kommunens förtroendemän utöfva det särskilda inflytande på berörda åtgärder och beslut, som i sistnämnda egenskap skulle dem tillkomma; samt

2:o) att kommunernas egna aflönade tjänstemän och betjente i allmänhet icke synas hafva den sjelfständiga ställning till kommunerna som för utöfningen af dylika förtroendeuppdrag erfordras.

Med erkännande af det berättigade i detta senare skäl, för såvidt detsamma syftar att såsom olämpligt beteckna det förhållande, att personer, som äro aflönade redovisningsskyldige under någon kommunal förvaltning, samtidigt skulle kunna inom samma förvaltning innehafva förtroendeuppdrag, som innebure en pröfningsrätt öfver deras egna redovisningar eller förhållanden i tjensten, vågar jag bestrida, att Utskottet med fog kunnat som allmän regel uppställa den ur det anförda skälet följande satsen, att personer, hvilka emot aflöning egna sitt arbete åt någon gren af kommunalförvaltningen, derigenom i allmänhet skulle vara till den grad betagna sjelfständighet, att de icke inom någon annan gren af samma kommuns förvaltning böra få emottaga något uppdrag, i den händelse de af sina medborgares förtroende dertill kallas.

Folkskolläraren på landet t. ex., hvilken numera i allmänhet är vida bättre rustad för sitt kall och jemväl åtnjuter bättre aflöning än sina föregångare i tjensten, innehar sålunda, om han ordentligt fullgör sina åligganden, en ställning, som är fullt ut så sjelfständig som de allra flestas, åt hvilka kommunens förtroendeuppdrag få lemnas. Skulle än så vara, att folkskolläraren understundom saknar den erforderliga sjelfständigheten eller andra lika viktiga egenskaper för något visst kommunalt uppdrag, så torde väl bedömandet deraf i hvarje särskildt fall bäst kunna utöfvas af den landtkommun saken närmast rör, helst som man icke försport någon olägenhet af den större frihet, som i detta hänseende är alltsedan kommunallagarnas första tillämpning lemnad åt stadskommunerna, der folkskolläraren kan vara stadsfullmäktig och en drätselkammarens tjänsteman ledamot af kyrko- eller skolrådet o. s. v.

Beträffande det förra af Utskottets ofvan angifna skäl, så synes detta icke ens till någon del vara af afseende förtjent.

En flerårig erfarenhet ådagalägger nemligen, att några olägenheter icke förorsakats af den friare kommunala lagstiftning, som berättigar de

i den anförda punkten åsyftade embets- och tjänstemännen att deltaga i kommunalstämmas, allmän rådstugas och kyrkostämmas åtgärder och beslut äfven i sådana frågor, som sedermera skola underställas Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning eller utgöra föremål för verkställighet genom dess underlydande tjänstemän eller hänskjutas till domstol, i händelse af klander öfver någon redovisning och icke heller har, mig veterligen, den omständigheten, att städernas magistrater, hvilka ju hafva sin anpart i städernas kommunalförvaltning, utgöras af samma personer som städernas domstolar, visat sig medföra några afsevärda vådor.

Denna erfarenhet har gifvit en ökad vikt och betydelse åt följande af komiterade för kommunallagarnes utarbetande år 1859 anförda ord, dem jag i likhet med en aktad reservant mot Utskottets förberörda afstyrkande utlåtande, vågar anse synnerligen beaktansvärda:

»Den kännedom och erfarenhet om sakernas och förhållandenas enskildheter, som en vaken verksamhet på den verkställande myndighetens område alltid naturligen medför, äro alltför viktiga och gagneliga, att den beslutande församlingen någonsin i följd af ytligt uppfattade principiella skäl skulle vilja fränsäga sig den vinst för mogna beslut, den deraf kunde hemta, och om detta gäller för de stora samhällena, som bilda stater, gäller det i ännu högre mån om samhällen, som bilda kommuner.»

Om detta vitsord åt den verkställande myndigheten anses vara väl grundadt, så vågar jag föreställa mig, att vinsten af mera mogna beslut icke heller skulle blifva ringare om personer, som särskildt utbildat sig till att, vare sig vid underställningar pröfva om ett af kommunal myndighet fattadt beslut är formelt riktigt, eller att eljest döma i tvistemål, finge hafva ett ord med äfven i de kommunalförvaltningsrådslag, hvarifrån de för närvarande äro utestängda. Faran för maktmissbruk från detta håll, kan icke heller vara synnerligen afsevärd, då rättigheten att öfverklaga myndigheternas beslut och åtgärder är obetagen en hvar, som deraf tilläfventyrs finner sig vara i sin rätt kränkt.

Den kommunala sjelfstyrelsen har numera icke heller det nyhetens behag, att icke samhällsmedlemmarne känna en ojemn fördelning af de kommunala börder, som utgöras af samhällets förtroendemäns lönlösa och ansvarsfulla arbete inom kommunalförvaltningen. Ju mera den kommunala sjelfstyrelsen utvecklas, och efter handen som de valde förtroende-

männen begagna sin lagliga rätt att efter vissa år afsäga sig sina kommunala förtroendeuppdrag, desto svårare måste det blifva att öfver allt finna lämpliga personer till alla dessa inom en ordnad kommunalförvaltning talrika och maktpåliggande befattningar.

Vid sådant förhållande kan man med fog ifrågasätta, om det i kommunernas intresse är välbetänkt, att en ganska talrik löntagareklass skall åtnjuta en sorts privilegium på befrielse från den andra medborgare åliggande skyldigheten att i sin mån och efter måttet af sina krafter deltaga i de kommunala bestyren, hvartill dessa »privilegierade» ofta nog genom den uppfostran de erhållit vid landets bildningsanstalter kunna vara väl skickade.

Med fog kan ock i frågasättas, om det är med rättvisa och billighet förenligt, att ett stort antal oförvitliga medborgare, som ordentligt fullgöra sina skyldigheter mot sin kommun, icke lika väl som andra medborgare skola få åtnjuta den deremot svarande rättigheten att, i kraft af sina medborgares förtroende, deltaga i vården om de för alla gemensamma hushållningsangelägenheterna, en rättighet, hvarifrån eljest ingen oförvitlig skattskyldig, de aflönade redovisningsskyldige och utlänningar undantagna, utestänges.

Jag vågar ock föreställa mig, att det i flera hänseenden skulle vara eftersträfvansvärdt, att klasskilnaden äfven på detta område utplånas, och någon skada kan då åtminstone icke rimligtvis uppkomma deraf, att löntagaren genom samarbetet med sina medborgare i och för de gemensamma hushållsangelägenheterna fullständigare och bättre än i hans eljest i detta hänseende afskilda ställning blir förtrogen med önskingarna och behofven hos det folk, hvartill jemväl den, som gjort arbetet i statens eller kommunens tjänst till sin uppgift, har några anspråk på att blifva räknad.

Såsom ett bidrag — som dock i några delar icke är fullt exakt, enär materiel dertill saknats mig — till bedömande af denna frågas dimensioner i hvad angår antalet af de personer, som med hänsigt till embets- eller tjänstemannaställning för närvarande icke äro i fullt åtnjutande af kommunalt medborgerliga rättigheter, men hvilka, om denna framställning befundes vara af afseende förtjent, skulle komma i åtnjutande af sådane, tillåter jag mig här anteckna att folkskollärare, med beräkning af 1 för hvarje kyrksocken med undantag af stadsförsamlingarne, äro till antalet

.....	2,201.
länsmännen	520.
kronofogdarne	117.
domhufvandena	104.

stadsfiskalerna	42.
landshöfdingarne	24.
landssekreterarne	24.
landskamrerarne	24.

eller tillsammans 3,056

personer.

Med stöd af hvad jag sålunda tagit mig friheten anföra, vågar jag vördsamligen hemställa, att Riksdagen för sin del ville besluta, att nedannämnda delar af gällande Kongl. förordningar den 21 Mars 1862 om menighetsstyrelser måtte erhålla följande förändrade lydelse, nemligen:

§ 41. Förordningen om kommunalstyrelse på landet:

»Af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjente, som i och för sin befattning är inför kommunalnämnden redovisning skyldig, må icke af densamma vara ledamot.»

§ 28. Förordningen om kommunalstyrelse i stad:

»Magistratspersoner, tjänstemän och betjente vid magistraten äfvensom de tjänstemän och betjente, hvilka äro vid stadens drätsel eller andra dess förvaltaende verk anstälde och för sin befattning redo skyldige, må icke vara stadsfullmäktige.»

§ 8. Förordningar om landsting:

»Landtingets egna tjänstemän och betjente må icke vara landstingsmän.»

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles.

Stockholm den 19 Januari 1880.

Aug. Bokström,
Riksdagsman för Visby stad.